

NORSK MARITIMT MUSEUM
ARKEOLOGISK BEFARINGSRAPPORT
OKTOBER 2011

RAPPORT

ARKEOLOGISK BEFARING UNDER VANN FOR OMRÅDET NY VARODDBRU

SAKSNUMMER: 2011310

DAG NÆVESTAD

NORSK MARITIMT MUSEUM
BYGDØYNESVEIEN 37
0286 OSLO

TLF: +47 24 11 41 50

E-POST: fellespost@marmuseum.no
<http://www.marmuseum.no>

ORG. NR. 981 518 284

ISSN: XXXXX

Befaringer for ny Varoddbru, i forbindelse med kulturminner under vann.

Sammendrag:

Tiltakshaver

Statens Vegvesen

Beskrivelse av tiltaket.

I forbindelse med etablering av ny Varoddbru, Kristiansand kommune, Vest-Agder, skal den eldre hengebrua rives/sprenges. Pilarpunkter for den nye brua er allerede forberedt for disse. Norsk Maritimt Museum har satt krav om arkeologisk befaring av områdene under vann som vil bli berørt av inngrepene.

Metode

Befaringene er på grunnere vann ble utført med svømmedykkere, ved visuell befaring, sonding og prøvegravinger i sjøbunnen. På dypere vann ble fjernstyrt undervannsfarkost, "ROV" (Remote Operated Vehicle) med gripearmer benyttet.

Områder

I tillegg til befaring av områdene der den eksisterende hengebrua skal rives/sprenges, vil det eventuelt også være et inngrep på Varodden, nord i Vigebukta, i form av et temporært massedeponi. Dette området er også befart.

Gjennomføring

Befaringene ble gjennomført i uke 42, oktober 2011.10.31

Resultater

Det ble registrert en god del søppel og gjenstander, og en farkost av nyere dato. Videre ble det registrert en del treverk med jernbolter, men ingen sammenhengende konstruksjoner fra eldre fartøyer. Det ble også registrert en del rundstokk og stein som kan stamme fra et mulig tidligere bryggeanlegg eller liknende i bukta sør på Varodden.

Konklusjoner:

Områdene er noe berørt av inngrep fra etablering av eksisterende broer. Dimensjoner på bolter og treverk som ble funnet peker snarere mot deler av forskaling/konstruksjoner enn fartøysrester. Farkosten som ble funnet mellom de to vestre brokarene i den eldste brua er rester av en motorsnekke, neppe mer enn 50 år gammel. De mulige bryggerestene på sørsiden av Varodden (mulig deponiområde) later heller ikke til å ha høy alder. Norsk Maritimt Museum har således ikke merknader til tiltakene.

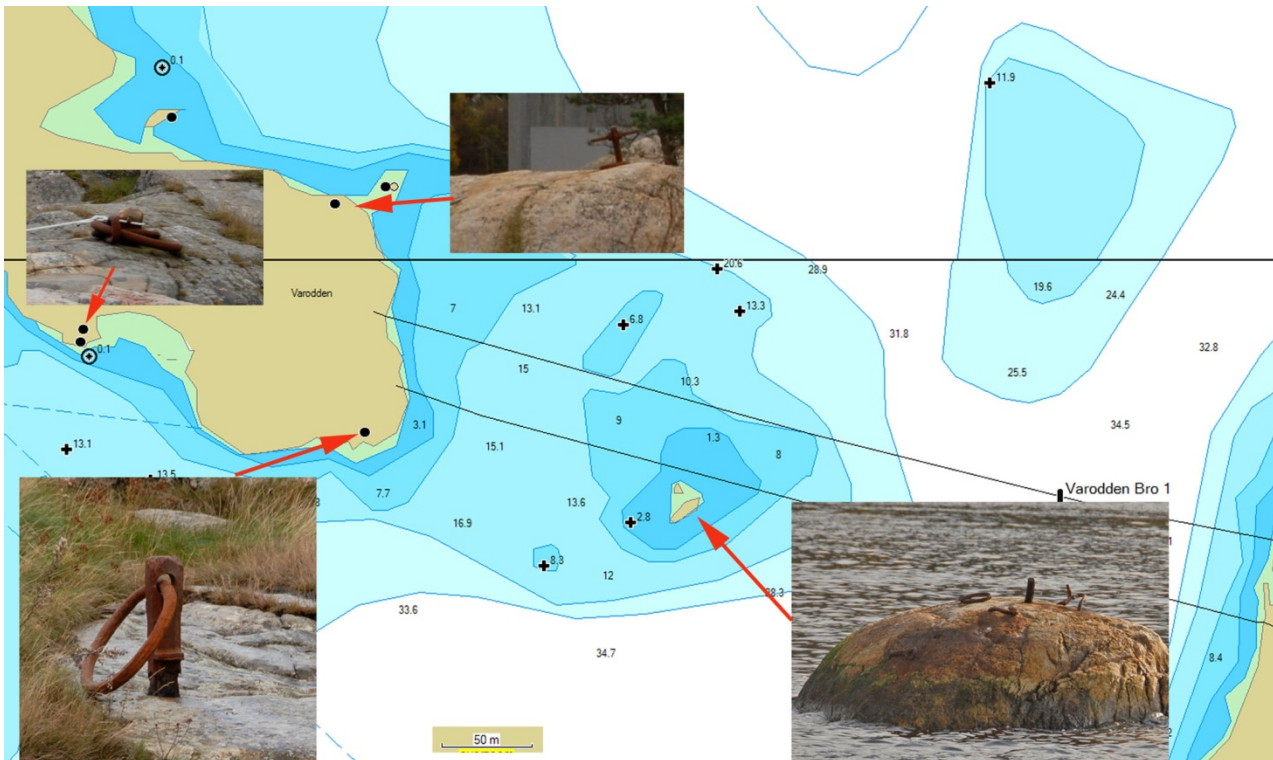
Maritimhistorisk bakgrunn.

Sjøveis trafikk på Topdalsfjorden har måttet passere i sundet ved Varodden. Det har vært betydelig trafikk her, fra 1500-tallet og utover, da trelasthandelen skjøt fart. Tidligere trafikk opp Topdalen og langs vannveiene oppover dalføret har også passert her.

Når det gjelder fiskeri, er det hele 10 tradisjonelle kasteplasser etter sild og makrell i Topdalsfjorden. Strekningen fra Hamresanden til Hånestangen ble av landnotfiskerne kalt for "Kanaens land". Videre har det tidligere vært drevet et betydelig ålefiske i fjorden. Topdalselva er også kjent for laksefiske. I Vigebukta var en av de beste notplassene etter sild inne i fjorden, og i sundet under Varoddbrua er det gyteplass for sild, og sette for sildegarn.

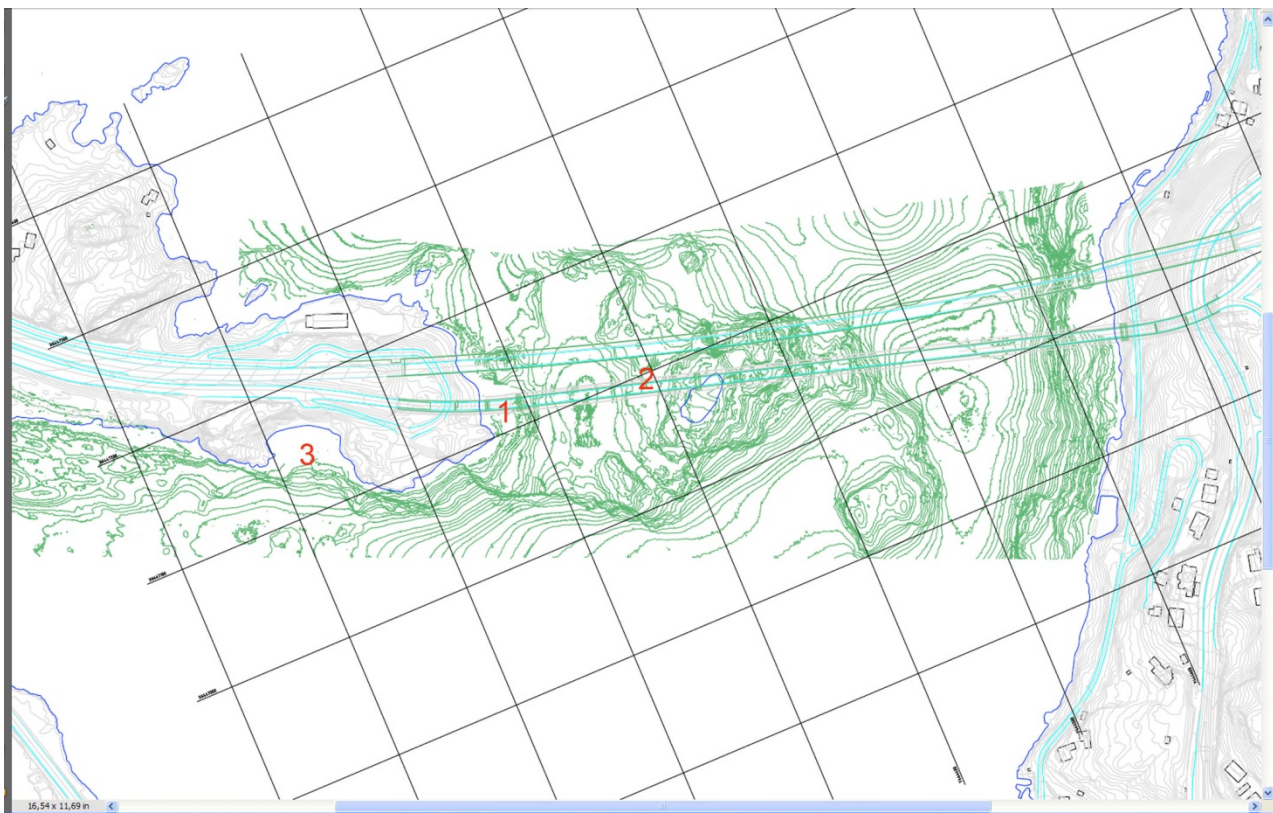
Ill. 1. Utsnitt av Groves kart nr. 5 fra Norskekysten, utgitt 1800 i København. Det er ledstrek inn til "Vigehavn", og ankringsmerke rett sør av Varodden. Videre er skjærene øst for Varodden inntegnet. Havna er beskrevet som "meget god og rummelig"- "hvilken meget søges af Skibe som kommer ind for Modvind". På Varoddens sørøstspiss er det registrert ringbolt laget av et eldre stokkanker.

Ill. 2. Varodden, med en del fortøyningsringer, "ringbolter" inntegnet. Ringbolten nederst til venstre er laget av toppstykket fra et gammelt stokkanker, som har hatt trestokk. Det er flere fortøyningsinnretninger i området, og disse kan også ha hatt sine funksjoner knyttet til fiske, som forankring av landnot. Det er også mulig at ringboltene har hatt funksjon som varpebolter, ved forhaling av skutene, og feste for tømmerlep.

Foto: Dag Nævestad

Bunntopografi og funnområder.

Ill. 3. Bunntopografi med 3 funnområder markert av Norsk Maritimt Museum. Kart: Norconsult. Sak 2011310 Ny Varoddbro. Befaringsrapport Norsk Maritimt Museum/D.Nævestad

Befaringene.

Befaringene ble gjennomført med svømmedykkere i de grunne partiene, og med fjernstyrt undervannsfarkost (ROV ; "Remote Operated Vehicle") på dypere vann. Ved tre posisjoner ble det gjort funn, se illustrasjon 3.

Posisjon 1.

Funn av motorsnekke, Funnet på ca. 3m dyp. Maskinen sitter i. Antagelig ikke eldre enn 50 år, kommer dermed ikke inn under Kulturminneloven.

Posisjon 2.

Funn av sterkt erodert treverk, med jernbolter. Jernoksyd fra boltene har trukket inn i treverket, og dette har ført til at treverket er bevart; jernoksyden har hindret pelemark og andre marine treboreres virksomhet.

Ill. 4. Treverk med jernbolt, fra funnposisjon 2.

Foto: NMM/Dag Nævestad

Ill. 5. Det ble funnet rester av trekonstruksjoner ved pos. 2. To trestykker ble tatt opp. Foto: NMM/D.N.

To deler av trekonstruksjonene/restene ble tatt opp. Det viste seg at det neppe dreier seg om fartøyskonstruksjoner; dimensjonene og spor etter skiver viste at dette antagelig ikke er skipsrester. Det kan dreie seg om forskaling eller annet fra brokonstruksjonene.

Posisjon 3.

Ved posisjon 3 ble det funnet en del nedbrutt treverk, som antagelig ikke er skipskonstruksjoner, men rester av bryggeanlegg eller vurr. En del mindre jernbolter på skvalpeskjær øst for funnområdet kan ha sammenheng med dette. Det er mulig restene stammer fra tysk bryggeanlegg i forbindelse med etableringer av dekningsrom og maskingeværstillinger på Varodden under 2. Verdenskrig. Funnet kommer ikke inn under Kulturminneloven.

Ill. 6. Funnområde 3, bukt sør på Varodden. Det ble lokalisert mulige bryggerester ved markøren. Det skal kanskje etableres et midlertidig massedeponi her i forbindelse med broarbeidene. Foto: NMM/D.N.

Andre objekter.

Det ble under befaringene registrert en rekke objekter fra nyere tid i traséen. Det ligger en mengde sykler, mopeder, hjulkapsler, bil- og lastebilhjul, plastkjegler fra vegvesenet, handlevogner, mobiltelefoner, bilskilt (KU 6208, BR 6983, BR 59321) og annet som er kastet/mistet fra brua. Videre ble det registrert en blyomspunnet vannledning på sørsiden av brua, i retning øst-vest parallellt med denne.

Ill. 7. Objekter funnet i trasèen.

Foto: NMM/Dag Nævestad

Ill. 8. Fra ROV befaringen under Varoddbrua. Foto: NMM/Kenneth Ødegaard

Konklusjon

Som det fremgår ble det registrert en del posisjoner med noe kulturhistorisk materiale; imidlertid later det ikke til at disse kan knyttes til skip, deler av skip, last eller annet som har vært om bord. Norsk Maritimt Museum har derfor ingen merknader til tiltakene. Skulle det imidlertid under arbeidene fremkomme gjenstander som kan knyttes til tidligere skip eller skipsfart, må museet varsles uten opphold.